

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Розглянуто систему внутрішнього контролю діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Запропоновано основні напрями удосконалення організації і методики внутрішнього контролю за сучасних умов господарювання.

Ключові слова: внутрішній контроль, система управління, доходи, витрати, фінансовий результат, підприємства готельно-ресторанного бізнесу.

O. Dombyk

THE INTERNAL CONTROL OF ACTIVITY RESULTS THE ENTERPRISES OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

The system of internal control activity the enterprises of hotel and restaurant business is reviewed. The basic directions of improvement the organization and the methodic of internal controls in modern business environments are proposed.

Keywords: internal control, governance, income, expenses, financial results, business hotel and catering business.

Вступ. Кризовий стан економіки України вимагає від підприємств готельно-ресторанного бізнесу побудови сучасної системи внутрішнього контролю, яка повинна бути інтегрованою в загальну інформаційну систему управління суб'єктом господарювання, що дасть змогу використовувати систему збалансованих показників як інструмент оперативної ідентифікації на зовнішні та внутрішні чинники. Результатом функціонування внутрішнього контролю повинна стати прозора, достовірна інформація, на базі якої система менеджменту здійснює управлінський вплив на реалізацію бізнес-процесів, що в подальшому сприятиме ефективному досягненню цілей підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо системи внутрішнього контролю в управлінні підприємством у своїх працях досліджували такі вчені, як В. І. Бачинський, Т. А. Бутинець [1], Н. І. Дорош, П. О. Куцик [6], Р. О. Костирко, М. Д. Корінько [5], М. В. Корягін, Я. Д. Крупка, В. Ф. Максимова, Є. В. Мних [4], Л. В. Нападівська, В. О. Озеран [10], В. П. Пантелеєв, С. М. Петренко, К. І. Редченко [11], В. О. Шевчук [14] та ін. Проте слід зазначити, що в сучасній економічній літературі залишаються не вирішеними певні проблемні аспекти внутрішнього контролю основної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

Метою статті є дослідження сучасної системи внутрішнього контролю результатів діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу, визначення основних проблем розвитку та наукове обґрунтування напрямів удосконалення в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система внутрішнього контролю – сукупність політики правил і процедур, прийнятих управлінським персоналом суб'єкта господарювання з метою забезпечення організованого й ефективного здійснення фінансово-господарської діяльності з метою збереження активів, запобігання й виявлення випадків зловживань і помилок, точності та повноти облікових записів, а також оперативної підготовки належної фінансової інформації.

М. Д. Корінько наголошує, що внутрішній контроль – це система заходів, визначених керівництвом підприємства та здійснюваних на підприємстві з метою найбільш ефективного виконання всіма працівниками своїх обов'язків щодо забезпечення і здійснення господарських операцій. Внутрішній контроль визначає законність цих операцій та їх економічну доцільність для зазначеного підприємства [5].

Т. В. Ковтун і П. О. Куцик вважають, що внутрішній контроль – це процес, спрямований на досягнення мети, який є наслідком дій системи управління з планування, організації, моніторингу діяльності загалом та її окремих структурних підрозділів [3; 6].

Т. А. Бутинець стверджує, що важливою складовою для ефективної системи внутрішнього контролю є належний поділ функціональної відповідальності, або поділ обов'язків. Це є обов'язковою умовою побудови процедур контролю, до яких відносяться: санкціонування здійснюваних господарських операцій; реєстрація господарських операцій; забезпечення збереження активів у ході здійснення господарських операцій; періодичне зіставлення існуючих активів про суми, відображені на рахунках обліку [1, с. 98-99].

Результати дослідження дають підстави стверджувати, що внутрішній контроль з позиції практики є одним із найважливіших важелів, за допомогою якого здійснюється вплив на діяльність підприємства, який уособлює систему безупинного спостереження за ефективністю використання майна, законністю і доцільністю господарських операцій і процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей. При цьому система внутрішнього контролю є складовою частиною ринкового механізму, одним із прийомів перевірки виконання прийнятих рішень та найважливішою функцією управління [2].

Ю. М. Футоранська вважає (з думкою якої погоджуємось), що внутрішній контроль повинен надавати змогу викладати управлінське судження та виявляти ініціативу з метою підвищення ефективності та результативності діяльності підприємства [13].

Система внутрішнього контролю повинна мати не формальний, а реальний і систематичний характер. Ознаками такого контролю є: систематичний контроль всієї фінансово-господарської діяльності підприємства, оперативний контроль за використанням виробничих ресурсів з боку керівників структурних підрозділів; контроль, оснований на точних оцінках, об'єктивних вимірниках, його здійснюють керівник підприємства, його заступник, головний бухгалтер, бухгалтери та інші фахівці апарату управління; встановлення зворотного зв'язку з контрольованим об'єктом. Керівники структурних підрозділів звітують перед керівництвом про усунення недоліків, а керівництво вживає заходів для впливу на осіб, винних у негативних наслідках; затвердження систем внутрішнього контролю в обліковій політиці, що передбачає графік документообігу; посадові інструкції менеджерів усіх рівнів, узагальнення результатів контролю, їх аналізу, розроблення заходів з усунення недоліків [7].

Слід зазначити, що мета і завдання внутрішнього контролю на досліджуваних підприємствах залежать від розміру, організаційної структури, технічного рівня управління, розподілу посадових обов'язків, складу аналітичної служби та потреб керівництва.

За результатами проведених досліджень, можна стверджувати, що організація внутрішнього контролю на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу не є регламентованою, а визначається внутрішнім документом у межах окремого суб'єкта господарювання, який визначає регламенти формування та узагальнення контрольної інформації та використання результатів контролю для прийняття управлінських рішень.

На наш погляд, для забезпечення ефективного функціонування системи внутрішнього контролю на досліджуваних підприємствах пропонуємо такі організаційні заходи: розробити внутрішні стандарти, які повинні регламентувати здійснення контролю на підприємстві; організувати систему внутрішнього контролю як багаторівневу систему, яка реалізується в певних формах для забезпечення інформаційних потреб відповідних рівнів управ-

ління; організувати попередній контроль на основі інформаційної інтеграції підсистем управління та з використанням сучасних інформаційних систем (таке бачення має П. О. Куцик [15]); розробити внутрішню звітність для документування здійснюваних контрольних процедур; запровадити методику здійснення контролю з врахуванням організаційних особливостей діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу; запровадити контроль ефективності використання наявних ресурсів підприємства.

Внутрішній контроль результатів діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу повинен здійснюватися на стадіях:

- організації та регулювання управлінських рішень – відбувається контроль за доцільністю і законністю здійснюваних господарських операцій підприємства, а також оцінюється можливість досягнення оптимального фінансового результату;
- обліку – контролюється повнота відображення, оперативність обробки та підготовки інформації про результати діяльності в реальному часі [16];
- бюджетування – оцінюється оптимальність, раціональність і ефективність різних варіантів управлінських рішень та відповідність їх загальної стратегічної мети розвитку.

Форма внутрішнього контролю на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу залежить від періодичності здійснення контрольних процедур, послідовності й стадій їх виникнення та поділяється на попередній, поточний і наступний види контролю. Попередній контроль – оцінка господарської операції перед її здійсненням з точки зору доцільності, законності на відповідність дотримання нормативних документів. Функціями попереднього контролю є: складання кошторисів (бюджетів) витрат підрозділів; закріплення відповідальних за їх дотримання; визначення оптимального розміру витрат. Поточний (оперативний) контроль – оперативне виявлення та своєчасне усунення порушень і відхилень, що виникають в процесі здійснення господарської діяльності. Поточний контроль повинен бути організований таким чином, щоб він охоплював усі сторони системи інформаційного забезпечення – вмішувати не лише норми та нормативи, а й організацію здійснюваних процесів, нормування, планування й облік зміни норм, аналіз їхньої ефективності, а також забезпечувати реальну, своєчасну оцінку стану й перспектив розвитку підприємства при найменших витратах. Наступний контроль передбачає перевірку операцій після їх проведення, що здійснюється шляхом проведення ревізій та тематичних перевірок.

Для виконання контрольних процедур на досліджуваних підприємствах важливе питання слід приділяти інформаційному забезпеченню. Інформаційною базою внутрішнього контролю основної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу є: документи фінансово-розрахункового планування (програми, кошториси, бюджети тощо); первинні документи, реєстри аналітичного та синтетичного обліку, фінансова, податкова, а також управлінська звітність) [8].

Етапи внутрішнього контролю основної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу

Напрями контролю	Інформаційне забезпечення	Користувачі інформації
Контроль доходів від реалізації	Бюджети, розрахункова квитанція, касова стрічка РРО, виписка банку, видаткова накладна, акт реалізації і відпуску продукції власного виробництва, товарний звіт, відомість контролю доходів від реалізації	Служба внутрішнього контролю, бухгалтерія, рецепція готелю, керівництво підрозділів підприємства, керівництво підприємства
Контроль інших операційних доходів	Виписки банку, бюджети, договори, акти виконаних робіт (наданих послуг), видаткові накладні, регістри аналітичного обліку	Служба внутрішнього контролю, бухгалтерія, керівництво підприємства
Контроль собівартості реалізації	Бюджети, товарний звіт, відомість контролю собівартості реалізації готельних послуг, товарів і продукції ресторанних підрозділів	Служба внутрішнього контролю, бухгалтерія, керівництво підприємства
Контроль адміністративних витрат	Бюджети, контрольно-накопичувальна відомість адміністративних витрат, відомість нарахування заробітної плати, акт виконання робіт, надання послуг, накладні тощо	Служба внутрішнього контролю, бухгалтерія, адміністрація підприємства
Контроль витрат на збут	Бюджети, контрольно-накопичувальна відомість витрат на збут, відомість нарахування заробітної плати, акт виконання робіт, надання послуг, накладні тощо	Відділ збуту, служба внутрішнього контролю, бухгалтерія, керівництво підприємства
Контроль інших витрат операційної діяльності	Бюджети, контрольно-накопичувальна відомість інших витрат операційної діяльності, акт виконання робіт, надання послуг, накладні, розрахунки, бухгалтерська довідка, акт списання тощо	Служба внутрішнього контролю, бухгалтерія, керівництво підприємства
Контроль результатів операційної діяльності	Бюджети, регістри аналітичного обліку, контрольно-накопичувальна відомість результатів операційної діяльності	Служба внутрішнього контролю, бухгалтерія, керівництво підприємства

Примітка. Сформовано автором за результатами проведеного дослідження.

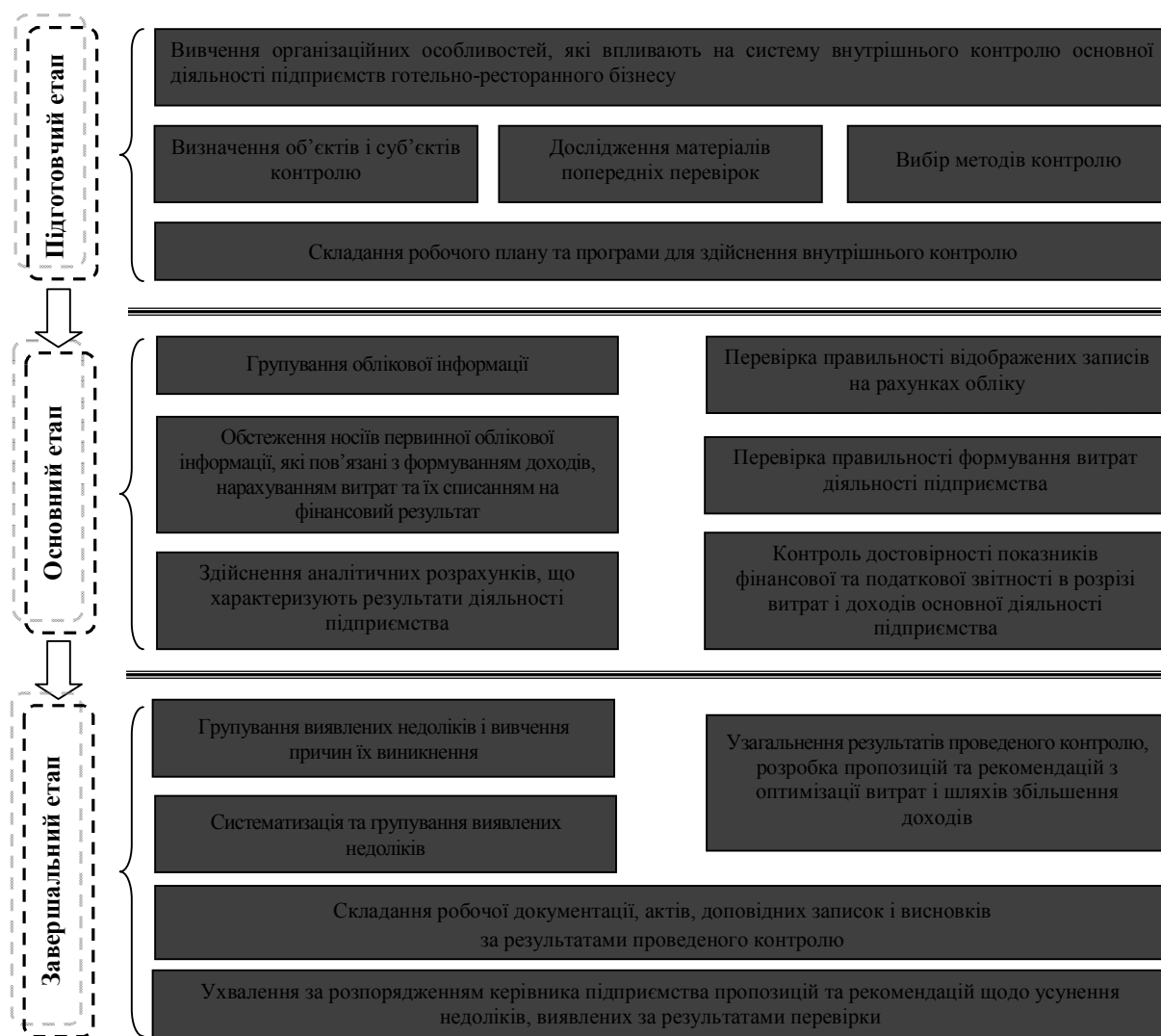

Рис. 1. Методика внутрішнього контролю доходів і витрат підприємств готельно-ресторанного бізнесу (розроблено автором)

Основні етапи внутрішнього контролю основної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу відображено у табл. 1.

За результатами проведеного дослідження на рис. 1 нами наведено методику проведення внутрішнього контролю доходів і витрат основної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

Під час проведення внутрішнього контролю на досліджуваних підприємствах рекомендується застосовувати різноманітні методи, які є сукупністю фінансових, економічних, організаційних, оперативно-технічних і фактичних способів та прийомів з перевірки доходів, витрат та фінансових результатів підприємства.

У процесі проведення контролю слід використовувати показники, що характеризують результати діяльності підприємства і перспективи їх розширення. До таких показників відносять: ділову активність, ліквідність, платоспроможність, рентабельність, оцінка стану майна підприємства тощо. Для цього службі внутрішнього контролю потрібно проводити такі аналітичні розрахунки: аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва і прибутку; аналіз фінансового стану та фінансової стійкості, аналіз показників рентабельності, факторний аналіз прибутку від операційної діяльності тощо.

Для документального оформлення результатів проведення контролю необхідно використовувати спеціально розроблені робочі документи, які є регламентованими на підприємстві.

Висновки. Запровадження до діючої системи контролю пропозицій з удосконалення організації і методики внутрішнього контролю результатів діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу дозволить оперативно виявляти відхилення в результатах діяльності, дасть змогу ефективного попередження та своєчасного виявлення й усунення помилок, неточностей, порушень і відхилень, що сприятиме покращенню результативності функціонування підприємств. Для посилення значущості запропонованих методичних процедур нами наведено методику контролю доходів і витрат досліджуваних підприємств, які надають можливість визначити послідовність проведення контрольних дій, а також оперативно та систематизовано представити результати здійсненого контролю користувачам інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Т. А. Розвиток науки господарського контролю: проблеми теорії, методології, практики [Текст] : монографія / Т. А. Бутинець. – Житомир : ЖДТУ, 2011. – 772 с.
2. Єгарміна В. Внутрішній контроль: сучасність та перспективи / В. Єгарміна // Вісник податкової служби України. – 2009. – № 21. – С. 62-65.
3. Ковтун Т. В. Система внутрішнього контролю як невід'ємний елемент операційної системи підприємства / Т. В. Ковтун // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – Т.1. – С. 165-170.

4. Контроль у системі інноваційного менеджменту підприємства [Текст] : монографія / [Є. В. Мних, С. В. Бардаш, О. А. Шевчук та ін. ; за ред. Є. М. Мниха]. – К. : КНТЕУ, 2011. – 452 с.

5. Корінько М. Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, диверсифікація [Текст] : монографія / М. Д. Корінько. – К. : ДП "Інформаналіт. Агентство", 2007. – 429 с.

6. Куцьок П. А. Внутренний контроль затрат на исследования и разработки: методические аспекты / П. А. Куцьок, Т. Я. Сенчук // Проблемы современной науки : сбор. науч. трудов. – Вып.14. – Ставрополь : Логос, 2014. – 182 с. – С. 144-152.

7. Макарук Ф. Ф. Внутрішній контроль витрат діяльності ринків: організаційно-управлінський аспект / Ф. Ф. Макарук, О. О. Куцьок // Вісник НУ "Львівська Політехніка". – 2012. – № 721. – С. 138-142.

8. Марценюк Р. А. Внутрішня звітність у системі контролю підприємства / Р. А. Марценюк // Wykształcenie i nauka bez granic : mater. VIII międzynarod. nauk.-prakt. konf. (Przemysł, 7-15 grudń. 2012 r.). – Przemysł : Nauka i studia, 2012. – Volume 8. Ekonomiczne nauki. – S. 30-32.

9. Нечаюк Л. І. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент [Текст] : навч. посібник / Л. Нечаюк, Н. Нечаюк. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 344 с.

10. Озеран В. О. Контроль у системі управління діяльністю підприємств / В. О. Озеран, М. Ю. Чік // Вісник Національного університету "Львівська політехніка" – Львів, 2012. № 722. – С. 172-176. – (Сер. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку).

11. Редченко К. І. Контроль і аудит на стратегічному рівні управління підприємством [Текст] : монографія / К. І. Редченко. – Львів : ЛКА, 2011. – 360 с.

12. Фоміна Т. Місце та роль внутрішньогосподарського контролю в системі управління підприємством / Т. Фоміна // Економічні науки: Наук. праці Кіровоград. нац. техн. ун-ту. Вип.7. Ч. II. – Кіровоград : КНТУ, 2005. – С. 461-466.

13. Футоранська Ю. М. Окремі аспекти державного регулювання у сфері внутрішнього фінансового контролю в Україні / Ю. М. Футоранська // Фінансовий контроль. – 2006. – № 2. – С. 20-23.

14. Шевчук В. О. Проблеми ідентифікації об'єктів контролю господарських систем / В. О. Шевчук // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація : тези доп. 9-ї міжнар. наук. конф. – К. : Бізнес Медіа Консалтинг, 2011. – С. 10-11.

15. Куцьок П. О. Концептуальні підходи до розгляду інформаційних систем обліку в корпоративному управлінні / П. О. Куцьок // Облік і фінанси. – 2013. – № 4(62). – С. 52-59.

16. Куцьок П. А. Преимущества и недостатки учетно-контрольных процедур при использовании технологий реального времени и облачных вычислений / П. А. Куцьок // Международный бухгалтерский учет. – 2014. – № 25(319). – С. 47-54.